

Қ.Т. Туkenова¹, Р.Б. Исмаилова¹, К.Б. Маутханова¹, А.Қ. Қансұлтанова¹, А.К. Изтай¹

¹Алматы Технологиялық университеті Алматы Қазақстан
E-mail: hafiza_1965@mail.ru,

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ҮРДІСІНДЕГІ КЕДЕРГІЛЕРІНІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа

Бұл мақалада білім алушылардың білім беру бағдарламасын игерудегі қиыншылықтарын жеңу бойынша психологиялық-педагогикалық әдебиеттерді зерттеу және жоғары мектептің білім беру тәжірибесіне талдау жасау барысындағы өзектілігі анықталды. Оқытудың техникалық бағыттары үшін оқу іс-әрекетінің табыстылығын арттыру мәселесі қарастырылды. Білім алушылардың оқу іс-әрекетінің табыстылығын арттыруда педагогикалық жәрдемдесу шараларын әзірлеу үшін білім алушылардағы бар қиындықтарды диагностикалау жүргізілді. Магистранттармен әңгімелесуді нақтылау әдісімен толықтырылған сауалнама әдісі қолданылды. Зерттеуге Алматы Техникалық Университетінің күндізгі бөлімінде 1-курс магистранттары қатысты. Сауалнама нәтижесінде техни-калық бағыттағы оқитын білім алушылардың мәселелері айқын көрсетілді.

Түйін сөздер: педагогикалық көмек, техникалық бағыт, оқу қызметінің табыстылығы, жоғары білім, магистрант, оқу жүйесі.

Туkenова Қ.Т.¹, Исмаилова Р.Б.¹, Маутханова К.Б.¹, Кансұлтанова А.К.¹, Изтай А.К.¹

¹Алматинский технологический университет Алматы, Казахстан. E-mail: 68roza.i@mail.ru,

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ БАРЬЕРОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Аннотация

В данной статье определена актуальность в процессе изучения психолого-педагогической литературы и анализа образовательной практики высшей школы по преодолению трудностей обучающихся в освоении образовательной программы. Рассмотрен вопрос повышения успешности учебной деятельности для технических направлений обучения.

Для разработки мер педагогического содействия в повышении успешности учебной деятельности обучающихся проведена диагностика имеющихся трудностей у обучающихся. Применялся метод анкетирования, дополненный методом уточнения беседы с магистрантами. В исследовании приняли участие магистранты 1 курса дневного отделения Алматинского технического университета. В результате анкетирования были наглядно продемонстрированы проблемы обучающихся технической направленности.

Ключевые слова: педагогическая помощь, техническое направление, успешность учебной деятельности, высшее образование, магистрант, система обучения.

К.Т.Туkenova¹, Р.Б. Ismailova¹, К.В. Mautkhanova¹, А. К. Kansultanova¹, Iztay А.К.¹

¹Almaty Technological University Almaty, Kazakhstan. Almaty Kazakhstan. E-mail: hafiza_1965@mail.ru,

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF LEARNERS' BARRIERS IN THE LEARNING PROCESS

Absrtact

This article identifies the relevance in the process of studying psychological and pedagogical literature and analysis of educational practice of higher education to overcome the difficulties of students in the development of the educational program. The issue of increasing the success of learning activities for

technical areas of study is considered.

In order to develop measures of pedagogical assistance in increasing the success of students' learning activities the diagnostics of the existing difficulties of students was carried out. The method of questioning was used, supplemented by the method of clarification of the conversation with master's students. First-year master's students of the full-time department of Almaty Technical University took part in the research. As a result of the questioning the problems of technical students were clearly demonstrated.

Keywords: *pedagogical assistance, technical direction, success of educational activity, higher education, master's student, training system.*

КІРІСПЕ

Әлемге әйгілі Әбу Насыр әл-Фараби ағамыздың “Адам мақсатына өзін-өзі жетілдіруі арқылы жетеді” сөзі өмірде қандай мақсатқа жету үшін сол мақсат жолында білім алумен өз дағдыларын жетілдіру арқылы жүзеге асыруға болатынының бір салдары екенін анық көрсетеді.

Білім беру жүйесі Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы № 726 қаулы-сымен бекітілген “Білімді ұлт “Сапалы білім беру” ұлттық жобасына сәйкес дамуда. Әрбір білім беру ұйымының міндеті - ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға бағдарланған, функционалдық сауаттылық дағдылары бар және оны қоршаған болмыста бәсекеге қабілетті бола алатын білім алушы тұлғасының үйлесімді қалыптасуы мен дамуы үшін қолайлы білім беру ортасын құру.

Қазіргі кезде Қазақстан Республикасында жаңа білім беру жүйесінің қалыптасуы жүріп жатыр. Осыған орай, алдыңғы қатарлы идеялар мен педагогикалық технологияларды практикалық тұрғыдан жаңарту және оларды ғылыми тұрғыда негіздеу бағытындағы жұмыстар жүргізілуде.

Қазақстан Республикасының Даму стратегиясы және 2010 жылы Болон декларациясына еліміздің қосылуы жоғары оқу орындарында мамандарды даярлауда білім беру бағдарламаларын халықаралық тану қажеттілігін өзектендірді. Бұл бағыттағы маңызды қадам республикалық Аккредиттеу Кеңесінің шешімімен бекітілген 2012 жылдың мамыр айында аккредиттеудің ұлттық реестрін қалыптастыру болды. Тізілімге алты аккредиттеу агенттіктері кірді, оның ішіндегі бірі білім сапасын қамтамасыздандыру бойынша тәуелсіз қазақстандық агенттік және аккредиттеу және рейтингтеу бойынша тәуелсіз агенттік, сондай-ақ төрт шетелдік агенттік-ACQUIN, ASIIN (Германия), AQA (Австрия), ABET (АҚШ) [1]. Сондықтан халықаралық аккредитациялауға сәйкес болу үшін болашақ маман иелері беделді білім және зерттеу жұмыстарын жүргізуде жоғары талапты қамтамасыз етуі керек [2].

Көрсеткіштерінің бірі академиялық үлгерім болып табылатын оқу іс-әрекетінің табыстылығын арттыру мәселесі барған сайын өзекті бола түсуде [3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]. Бұл мәселе техникалық мамандықтар және дайындық бағыттарына қатысты ерекше айқындыққа ие болады. Алайда, қазіргі заманғы жоғары технологиялық өндіріс даярлаудың техникалық бағыттағы түлектерін даярлау деңгейіне жоғары талаптар қояды. “Цифрландыру” үрдісі техникада, технологияда өсуін жалғас-тыруда. Осындай цифрландыруға негізделген қоғам қызметінің барлық салаларының даму динамикасы қазіргі заманғы инженерлерден тиісті дайындықты талап етеді [8]. Қазіргі заманғы әлемдік ғылыми-техникалық даму динамикасы қазіргі заманғы инженерге қажетті құзыреттерді қалыптас-тыру үшін іргетас болып табылатын материалдың қарқынын төмендетуге және көлемін азайтуға мүмкіндік бермейді, білім беру бағдарламасын игеру кезінде білім алушылардың қарқындылық деңгейін төмендетуге мүмкіндік бермейді. Кешегі студент көбінесе қарқынды және тиімді оқу қызметіне дайын емес болады, кей жағдайларда магистранттар оқумен қоса жеке өмірін және жұмысын бірге алып жүруге міндетті. Кедергілерді жеңе білу, сындарлы мінез-құлық формаларын қолдана отырып, қиын жағдайға жол табу – бұл университетте сәтті оқу факторларының бірі ғана емес, сонымен қатар маманның болашақ кәсіби іс-әрекетінде қойылған мақсаттарға жетудің қажетті шарты [9]. Оқу қызметінің табыстылығын арттыру үшін техникалық дайындық бағыттарының білім алушыларына педагогикалық көмек көрсету өзекті болып табылады. Бұған білім алушылардың өзі де қолда бар оқу-кәсіптік мақсаттарға қол жеткізу үшін, сондай-ақ университет білім алушылар кон-тингентін сақтау және білім беру сапасын арттыру үшін жиынтық субъект ретінде мүдделі. Жалпы, мемлекет бұған жоғары білім беру саласындағы әлеуметтік тапсырыс субъектісі ретінде мүдделі.

“Академиялық жетістік” ұғымын білім алушылардың оқу қызметінің тиімділігі мен нәтижелілігінің сапалық сипаттамасы ретінде пайдалану ұсынылатын жұмыстар бар [10]. Алайда, біз талдаған жұмыстардың көпшілігінде білім алушылардың қызметіне қатысты “оқу” термині қолданылады (белгілі бір кезеңде тұлғаны дамыту үшін негізгі қызмет түрлерінің бірінің атауынан алынған). Сонымен, біздің зерттеуіміздің негізгі тұжырымдамасын анықтай отырып, біз қазіргі

заманның зерттеушісі В.Я. Якуниннің жұмысына сүйенеміз. Аталмыш автор оқу іс-әрекетінің сәттілігін сипат-тай отырып, оны “білім алушылардың ең төменгі шығындармен жоғары психологиялық нәтижелерді қамтамасыз ететін оқу-танымдық іс-әрекетін басқарудың тиімділігі” деп санайды [11, 151-бет].

ЗЕРТТЕУ МАТЕРИАЛДАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ

Оқу іс-әрекетінің сәттілігіне әсер ететін факторларды анықтауға арналған психологтар мен мұғалімдердің көптеген жұмыстары бар. Өткен ғасырдың 20- жылдарынан бастап авторлардың оқу іс-әрекетінің табыстылығы мәселесі бойынша зерттеулерін талдау Е.А. Мажарова мен О.В. Решетованың жұмыстарында ұсынылған [12].

Бұл мәселені зерттеудің тұжырымдамалық өрісінде “оқу іс-әрекетіндегі кедергілер” термині бар. Кедергілерді (қиыншылықтар) бірқатар мақалалардың авторлары оқу іс-әрекетінің сәттілігіне кедергі келтіретін факторлар ретінде қарастырады.

Әр түрлі авторлардың оқу іс-әрекетіндегі кедергілерді анықтауға көзқарастарын, олардың оның жетістігіне әсерін егжей-тегжейлі талдау Е.А. Василевская мен В.А. Манинаның мақаласында келтірілген [13]. Е.В. Бондаревская және С.В. Кульневич кедергілерді “кедергілер бар, олардың мазмұны бойынша кедергі мен қиындықты, тосқауыл мен тоқтауды, мәселе мен тапсырманы, сұрақ пен күмәнді, жағымсыз жағдайды, мәселелік жағдайды қамтитын жалпыланған ұғымдар” деп түсінеді. Кедергі - бұл жеке тұлғаны қажетті нәтижеге жетуден алшақтататын нәрсе [14].

Осы авторлардың жіктемесі бойынша кедергілер (қиындықтар) екі топқа бөлінеді: субъективті (жеке) “Мен” - кедергілер және объективті (әлеуметтік) “Олар” - кедергілер.

Субъективті (жеке) “Мен” - кедергілер әдетте тұлғаның танымдық, эмоционалды-ерікті және мінез-құлық құрылымдарында орналасады. Жеке кедергілер (қиындықтар) өз кезегінде кедергі-қиындық және кедергі-мәселе деп бөлінеді. Кедергі-қиындық іс-әрекетте, қарым-қатынаста, өзін-өзі тануда белгілі бір күрделілікті болжайды, оны білім алушылардың өздері жеңе алады, өйткені оның қажетті бейімділігі, қабілеттері, қасиеттері бар, бірақ ерікті, интеллектуалды, моральдық күштердің қосымша шиеленісі жағдайында. Кедергі- қиындықтарды жеңу жеке адамнан қосымша еңбекті қажет етеді. Қиындықтарды жеңуде білім беру ұйымы өкілдерінің қолдауы мотивация мен өзін-өзі ұйымдастыруға көмек көрсетуге негізделген. Кедергі-мәселе қажетті нәтижеге жету үшін тұлғаның бастан кешкен жеткіліксіздігі (физикалық, психикалық, коммуникативті даму, білім, тәжірибе, іс-әрекет әдістері). Кедергі-мәселені білім алушының қолында бар құралдармен жою мүмкін емес немесе құралдар дұрыс таңдалмаған. Мәселенің кедергісін жеңу үшін жеке тұлға үшін жаңа құралдар, тәсілдер, оларды таңдау тәсілдері, басқаларды тарту немесе түбегейлі шешілмейтін мәселелерден бас тарту қолданылады. Кедергілерді оқу іс-әрекетінің сәттілігіне кедергі келтіретін факторлар ретінде қарастыра отырып, осы кедергілер тобын білім алушылардың денсаулығын сипаттайтын элементпен толықтырған жөн деп санаймыз.

Дереккөзде білім алушылардың маңыздылығының төмендеуі бойынша келесі тәртіпте сәтсіздік-ке ұшырауының себептері келтірілген: жеке (біз қолданатын жіктеме бойынша): білім алушылардың оқуға деген ынтасының болмауы, кәсіпті бағыттылығының әлсіздігі; әлеуметтік: отбасылық жағдайлар, тұрмыстық мәселелер, оқу тәртібінің бұзылуы; жеке: денсаулық жағдайы. Автор үлгер-мейтін және үлгерімі төмен білім алушылардағы оқу қызметінің жеке және әлеуметтік кедергілерін жеңу үшін білім алушылардың денсаулығын сақтау тәсілдерін әзірлеумен бірге психологиялық-педагогикалық ықпал ету шараларының жүйесін ұсынады [15, 16].

Сонымен қатар қазіргі заманның талабымен бірге даму барысында белгісіздіктер туындаған жағдайлардағы кез келген білім алушылардың стресске төзімділігі де маңызды болып табылады [17].

Сауалнама әдісін қолдана отырып жүргізілген зерттеу оқу процесін ұйымдастыруға және дидактикалық оқыту құралдарына байланысты себептер бірінші орынға шығатынын көрсетті. Тиісінше, авторлар ең алдымен дидактикалық тұрғыдан магистранттарға оқу іс-әрекетінің сәттілігін арттыруға көмектесу мәселесін шешуді ұсынады.

Жоғарыда келтірілген дереккөздерді талдау оқытудың техникалық бағыттарындағы білім алушылардың оқу іс-әрекетінің сәттілігіне әсер ететін факторларды зерттеуді жүзеге асырудың теориялық негізі болып табылады.

Аталмыш жұмыстарды талдау бізге осы факторларды үш топқа біріктіруге мүмкіндік берді:

- 1) педагогикалық (оқу процесін жалпы ұйымдастыру, оның материалдық- техникалық базасы, оқытушылардың педагогикалық шеберлігі және т. б.);
- 2) тұлғалық (тұлғаның танымдық, эмоционалды-ерікті және мотивациялық салаларының ерекшеліктері);

3) әлеуметтік-экономикалық (студенттің әлеуметтік жағдайы мен шығу тегі, тұрғылықты жері, материалдық қамтамасыз етілу деңгейі және т.б.).

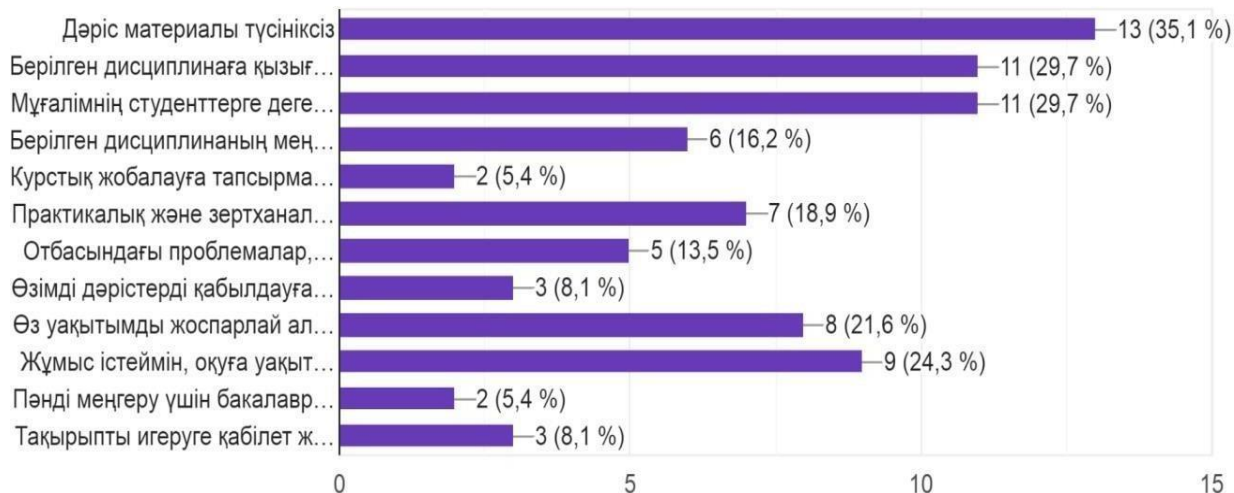
ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕЛЕРІН ТАЛДАУ

2023 жылы Алматы технологиялық университетінің магистранттарынан субъективті бағалауын анықтауға бағытталған зерттеу жүргіздік. Анонимды онлайн-сауалнама әдісі қолданылды.

Сауалнама 2 бөлімді қамтиды:

1. Оқу іс-әрекетіндегі қиындықтардың туындауына әсер ететін факторлар;
2. Оқу іс-әрекетінің сәттілігін арттыруға көмектесетін шаралар.

Сауалнамаға 37 магистрант қатысып, сұрақтарға анонимді түрде жауап берді. Магистранқа оқу ісін әрекетіндегі қиындықтардың туындауына әсер ететін факторлар тізімі көрсетіліп, сол бойынша анонимді түрде бірнеше жауапты таңдауға мүмкіндік берілді (1-диаграмма).

1-диаграмма. Оқу іс-әрекетіндегі қиындықтардың туындауына әсер ететін факторлар.

Алынған мәліметтер бойынша қиыншылық тудыратын факторлардың көрсеткіші жоғарыдан төменге қарай реттелген кесте көрсетілген. Кесте арқылы салыстырмалы түрдегі қиыншылықтардың басым факторларын анықтауымызға болады.

1-кесте. Оқу кезіндегі қиыншылық тудыратын факторлар көрсеткіштердің кему ретімен.

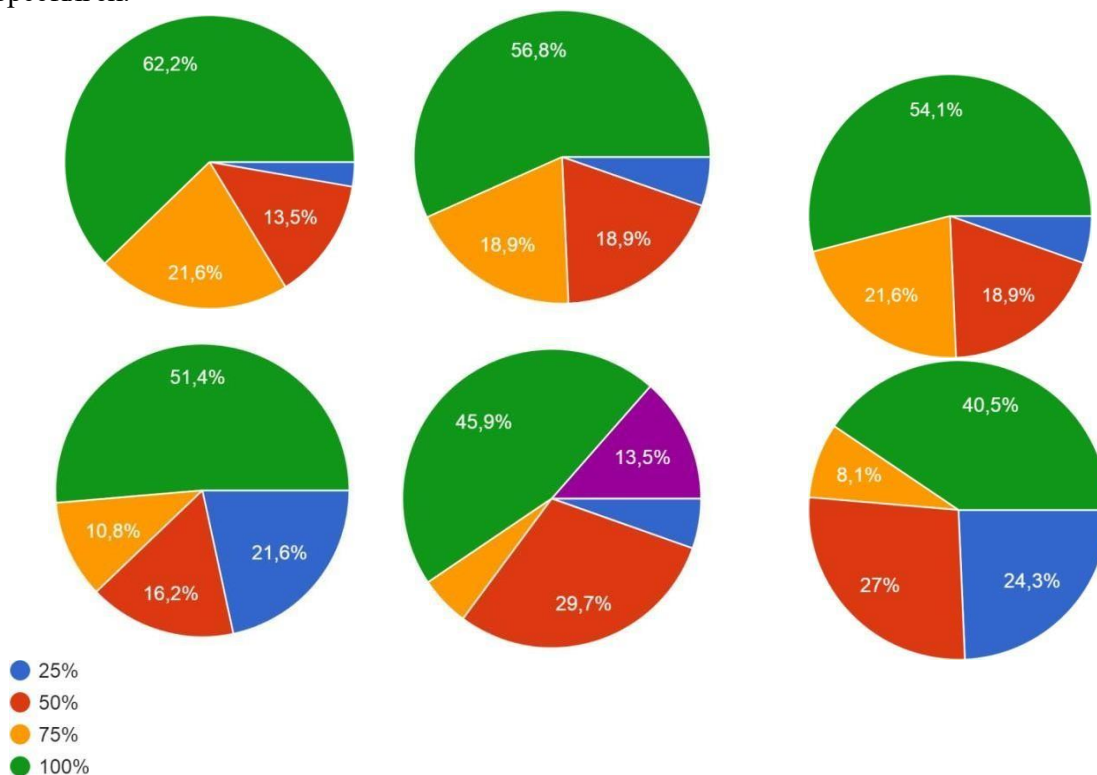
№	Қиыншылық тудыратын факторлар	Көрсеткіші
1	Дәріс материалы түсініксіз	35,1%
2	Берілген дисциплинаға қызығушылықтың болмауы	29,7%
3	Мұғалімнің студенттерге деген көзқарасы, біліктілік деңгейі ұнамайды	29,7%
4	Жұмыс істеймін, оқуға уақыт жетпейді	24,3%
5	Өз уақытымды жоспарлай алмаймын	21,6%
6	Практикалық және зертханалық әдістемеліктер түсініксіз жазылған, мұғалім осы сабақтар кезінде кеңес бермейді	18,9%
7	Берілген дисциплинаның меңгеру себебі түсініксіз	16,2%
8	Отбасындағы проблемалар, жақын адамындағы проблемалар сабақтан алшақтауды талап етеді: мен дайындалуға және бәрін уақытында орындауға уақытым жоқ	13,5%
9	Тақырыпты игеруге қабілет жеткіліксіз	8,1%
10	Өзімді дәрістерді қабылдауға, материалды үйренуге мәжбүрлей алмаймын	8,1%
11	Курстық жобалауға тапсырма уақытында берілмеді, курстық жобалау бойынша	5,4%

	консультациялар болмады	
12	Пәнді меңгеру үшін бакалаврдағы дайындық жетіспейді	5,4%

12 тармақ ішінде ең жоғары көрсеткіш көрсеткен педагогикалық факторлар болып табылады. Бұл факторлар оқу процесін ұйымдастырудағы мұғалімнің оқытылатын пәнге қызығушылық таныта алмауымен, оны болашақ кәсіби қызмет аясында ұсынудың дәрiстердiң қызықсыз болуымен, педагогикалық шеберліктің жеткіліксіз деңгейімен немесе өзінің кәсіби міндеттерін орындауға жеткіліксіз жауапкершілікпен қарамауына байланысты проблемаларды көрсетеді. Сонымен қатар, бұл тармақтар негізінен тізімнің жоғарғы жағында, яғни 1,2,3-тармақтар. Сауалнамаға қатысқан білім алушылардың көпшілігі педагогикалық фактордың әсерін ең маңызды деп санайды.

Әлеуметтік-экономикалық жағдайда магистранттарға оқу кезіндегі қиыншылық тудыратын 4-тармаққа орналасқан толық немесе толық емес жұмыс күні педагогикалық қызметпен салыстырғанда онша маңызды емес деп санайды. Алайда, сауалнамаларды талдау қосымша ақша табу қажеттілігі мен оқу үлгерімі сияқты әлеуметтік-экономикалық фактор арасындағы байланысты анықтауға мүмкіндік береді. Сонымен, отбасындағы проблемалармен байланысты әлеуметтік-экономикалық фактор, проблемасы бар жақын адамға көмектесу қажеттілігін (бұл оқу уақытын азайтады, тыныш жұмыс жағдайына ықпал етпейді) сауалнамаға қатысқан студенттердің тек 24,3%-ы маңызды деп санайды. Оқу іс-әрекетіне қиыншылық тудыратын жеке бас факторлары магистранттардың сауалнамаларында 5 тармақты сипаттайды: 5,9,10,11,12. Көріп отырғанымыздай, бұл тармақтар тізімнің соңында және студенттердің пікірінше, педагогикалық тармақтарға қарағанда маңызды емес. Олар бірқатар магистранттардың жеке басының ерікті, танымдық салаларының жеткіліксіз дамуын, оқу іс-әрекетін өзін-өзі ұйымдастыру дағдыларының қалыптаспауын, таңдалған дайындық бағытын игерудегі қабілеттердің төмендігін көрсетеді.

Сауалнаманың екінші бөлімінде магистранттардан туындаған қиындықтарды болдырмауға, пәндерді жақсы меңгеруге көмектесетін факторларды бағалау сұралды (25% - көмектеспейді; 100% – мүмкіндігінше көмектеседі). Біз магистранттардан ең жоғары балл жинаған (75-100%) оқу іс-әрекетіндегі кедергілерді еңсеруге көмектесетін факторларды маңыздылығы диаграммаларда көрсетілген.

- 1- Болашақ кәсіби мамандығы үшін тақырыптың маңыздылығын түсіну
- 2- Зертханалық, практикалық, өзіндік жұмыстарға арналған жоғары сапалы әдістемелік материалдармен қамтамасыз ету
- 3- Материалды қызықты жеткізу

- 4-Материалды басқа оқытушыдан үйрену мүмкіндігі
- 5-Дәрістерде жеткілікті мысалдар, кестелер, диаграммалар бар материалды толық және логикалық түсіндіру
- 6-Пән бойынша қосымша сабақтардың болуы

ҚОРЫТЫНДЫ

Техникалық бағыттағы білім алу ерекшеліктерін ескере отырып, осы бағыттағы әдебиеттерді зерттей келе жасаған сауалнама негізінде осындай қорытындыға келдік:

Диаграммаларда көрсетілгендей, магистранттар маңыздылығы "жоғары" деп бағалайтын шара-лардың басым көпшілігі оқу іс-әрекетінің сәттілігіне әсер ететін педагогикалық факторлармен байланысты. Ең көп көрсеткішпен магистранттар өткізілетін пәннің болашақ кәсібі үшін маңызын түсіну пункті 62,2% ең маңызды көрсеткіш болып тұр. Магистранттардың сауалнамасына сәйкес оқуды жақсартудың тағы да 2 тармағы бар. Олар: магистранттардың зертханалық, практикалық, өзіндік жұмыстарға арналған жоғары сапалы әдістемелік материалдармен қамтамасыздандыру және материалдарды педагогтардың қызықты жеткізуі. Ең аз көрсеткіш 40,5% магистранттар университет бағдарламасын игерудегі олқылықтарды жою үшін қосымша сабақтарды ұйымдастыруға байланысты шараларды қарастырады.

Білім алушылар пәннің жақсы игерілуіндегі маңыздылығын арттыратын шаралардың басым көпшілігі педагогикалық факторлармен байланысты. Ұйымдастырушылық-педагогикалық сипаттағы шаралар арасында білім алушылар ЖОО бағдарламасын игерудегі олқылықтарды жою үшін қосымша сабақтарды ұйымдастыруға байланысты шараларды салыстырмалы түрде аса қажет емес деп санайды. Осылайша, әр түрлі академиялық үлгерімі бар білім алушылардың субъективті таңдауын талдай отырып, осындай нәтижелерге ие болдық.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1.Жетписбаева Б.А., Аринова О.Т., Асылбекулы Д.А. Об опыте международной аккредитации образовательных программ КарГУ им. Е.А. Букетова // Вестник КарГУ, 2012. URL: <http://articlekz.com/article/5832>
- 2.Булатбаева Айгүль Абдимажитовна, Мынбаева Айгерим Казиевна, Таубаева Шаркуль Таубаевна Казахстанский опыт проектирования содержания подготовки социальных педагогов // Высшее образование сегодня. 2016. #2. URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/kazahstanskiy-opyt-proektirovaniya-soderzhaniya-podgotovki-sotsialnyh-pedagogov>.
- 3.Белоцерковский А.В. [О вызовах и рисках для российского высшего профессионального образования]. Высшее образование в России, 2012, #7, – 3-9 с.
- 4.Горбушина А.Н. [Взаимосвязь академической мотивации и академической неуспеваемости студентов университета]. Молодой ученый, 2014, #6, – 793-795 с.
- 5.Гордеева А.Н. [Подходы к изучению недостаточности студентов в высшем учебном заведении]. Научное сообщество студентов XXI столетия. Гуманитарные науки: сборник статей по материалам IV Международной научно- практической конференции (4 октября 2012г, Новосибирск, Россия). Новосибирск, 2012, – 321-329 с.
- 6.Ерохина Е.А., Хрулова Д.В. [О некоторых закономерностях успеваемости студентов]. Новые информационные технологии в автоматизированных системах, 2014, #17, – 58-67с.
- 7.Котлярова И.О. [Системный анализ научно-образовательного процесса в национальном исследовательском университете]. Вестник Южно-Уральского государственного университета, Сер. Образование. Образовательные науки, 2013, том 5, #1, – 13-26с.
- 8.Самыгин С.И. Педагогика и психология высшей школы [Педагогика и психология высшей школы]. Ростов-на-Дону, Феникс Паблик., 1998. – 544 с.
- 9.Бапаева М.К., Бапаева С.Т. Исмаилова Р.Б. Белгісіздік жағдайында білім алушылардың фрустрация күйін кешіруі және стресске төзімділігі. Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті. ХАБАРШЫ. «Психология» сериясы, #3 (72), 2022, – 32-40б.
- 10.Терентьев Е.А., Груздев И.А., Горбунова Е.В.[Суд идет:дискурс профессоров об отсеве студентов]. Вопросы образования, 2015, #2, –129- 151с.DOI: 10.1080/10609393.2016.1206332.
- 11.Щуров И.А., Ваулин С.Д. [Трансформация непрерывного образования инженеров в условиях принудительного развития и информационно- коммуникационных технологий]. Вестник Южно-Уральского государственного университета. Сер. Образование. Образовательные науки, 2018, #1, – 78-101с.DOI: 10.14529/ped180111.
- 12.Шабалина М.Р. [Педагогические условия повышения успеваемости]. Вестник Вятского государственного университета, 2009, том 3, #2, – 59-63с.
- 13.Якунин В.Я. Педагогическая психология. СПб, 2000. – 349 с.
- 14.Мажарова Е.А., Решетова О.В. [Основной мотив учебной деятельности студентов успех Достижение]. Вестник Оренбургского государственного университета, 2006, #10-1 (60), – 4-11 с.

15. Василевская Е.А., Манина В.А. [Проблема преодоления психологического барьера учебной деятельности в отечественной психологии]. *Учебная деятельность в национальной психологии*. Вестник Удмуртского университета, серия Философия. Психология. Педагогика, 2017, #1, 59-65 с.
16. Бондаревская Е.В., Кульневич С.В. *Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания*. Ростов-на-Дону: Изд-во "Учитель", 1999. – 560 с.
17. Бапаева С.Т., Касымжанова А.А. Тұлғаның белгісіздікке толеранттығы мен стресске төзімділігінің зерттелуі. Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті. *ХАБАРШЫ. «Психология» сериясы*, #3 (72), 2022, – 143-155 б.

References

1. Jetpisbaeva B.A., Arinova O.T., Asylbekuly D.A. *Ob opyte mejdunarodnoi akkreditatsii obrazovatelnyh programm KarGU im. E.A. Buketova* // Vestnik KarGU, 2012. URL: <http://articlekz.com/article/5832>
2. Bulatbaeva Aigul Abdimajitovna, Mynbaeva Aigerim Kazievna, Taubaeva Şarkul Taubaevna *Kazahstanskii opyt proektirovaniya sodержaniya podgotovki sotsialnyh pedagogov* // *Vysşee obrazovanie segodnya*. 2016. #2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kazahstanskii-opyt-proektirovaniya-soderzhaniya-podgotovki-sotsialnyh-pedagogov>.
3. Belotserkovskii A.V. [O vyzovah i riskah dlya rossiiskogo vysşego professionalnogo obrazovaniya]. *Vysşee obrazovanie v Rossii*, 2012, #7, – 3-9 с.
4. Gorbuşina A.N. [Vzaimosvyaz akademicheskoi motivatsii i akademicheskoi neuspevaemosti studentov universiteta]. *Molodoi uchenyi*, 2014, #6, – 793-795 с.
5. Gordeeva A.N. [Podhody k izucheniyu nedostatochnosti studentov v vysşem uchebnom zavedenii]. *Nauchnoe soobşestvo studentov XXI stoletiya. Gumanitarnye nauki: sbornik statei po materialam IV Mejdunarodnoi nauchno- prakticheskoi konferentsii (4 oktyabrya 2012g, Novosibirsk, Rossiya)*. Novosibirsk, 2012, – 321-329 с.
6. Erohina E.A., Hruslova D.V. [O nekotoryh zakonomernostyah uspevaemosti studentov]. *Novye informatsionnye tehnologii v avtomatizirovannyh sistemah*, 2014, #17, – 58-67 с.
7. Kotlyarova İ.O. [Sistemnyi analiz nauchno-obrazovatel'nogo protsessa v natsionalnom issledovatel'skom universitete]. *Vestnik Yujno-Uralskogo gosudarstvennogo universiteta, Ser. Obrazovanie. Obrazovatelnye nauki*, 2013, tom 5, #1, – 13-26с.
8. Samygin S.İ. *Pedagogika i psihologiya vysşei şkoly* [Pedagogika i psihologiya vysşei şkoly]. *Rostov-na-Donu, Feniks Pablik.*, 1998. – 544 с.
9. Bapaeva M.K., Bapaeva S.T., İsmailova R.B. *Belgisizdik jağdayında bilim aluşylardyñ frustratsiya küim keşiruü jäne streske tözimdiligi. Abai atyndağy Qazaq ũltyq pedagogikalıq universiteti. HABARŞY. «Psihologiya» seriyasy*, #3 (72), 2022, – 32-40b.
10. Terentev E.A., Gruzdev İ.A., Gorbunova E.V. [Sud idet: diskurs professorov ob otseve studentov]. *Voprosy obrazovaniya*, 2015, #2, –129- 151с. DOI: 10.1080/10609393.2016.1206332.
11. Щуров İ.A., Vaulin S.D. [Transformatsiya nepreryvnogo obrazovaniya injenerov v usloviyah prinuditelnogo razvitiya i informatsionno- kommunikatsionnyh tehnologii]. *Vestnik Yujno-Uralskogo gosudarstvennogo universiteta. Ser. Obrazovanie. Obrazovatelnye nauki*, 2018, #1, – 78-101с. DOI: 10.14529/ped180111.
12. Şabalina M.R. [Pedagogicheskie usloviya povыşeniya uspevaemosti]. *Vestnik Vyatskogo gosudarstvennogo universiteta*, 2009, tom 3, #2, – 59-63с.
13. Yakunin V.Ya. *Pedagogicheskaya psihologiya*. SPb, 2000. – 349 с.
14. Majarova E.A., Reşetova O.V. [Osnovnoi motiv uchebnoi deyatelnosti studentov uspeh Dostizhenie]. *Vestnik Orenburgskogo gosudarstvennogo universiteta*, 2006, #10-1 (60), – 4-11 с.
15. Vasilevskaya E.A., Manina V.A. [Problema preodoleniya psihologicheskogo barera uchebnoi deyatelnosti v otechestvennoi psihologii]. *Uchebnaya deyatelnost v natsionalnoi psihologii*. *Vestnik Udmurtskogo universiteta, seriya Filosofiya. Psihologiya. Pedagogika*, 2017, #1, 59-65 с.
16. Bondarevskaya E.V., Kulnevich S.V. *Pedagogika: lichnost v gumanisticheskikh teoriyah i sistemah vospitaniya. Pedagogika: lichnost v gumanisticheskikh teoriyah i sistemah vospitaniya*. *Rostov-na-Donu: İzd-vo "Uchitel"*, 1999. – 560 с.
17. Bapaeva S.T., Kasymjanova A.A. Тұлғаның белгісіздікке толеранттығы мен стресске төзімділігінің зерттелуі. Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті. *ХАБАРШЫ. «Психология» сериясы*, #3 (72), 2022, – 143-155 б.